

ל וְעִשִּׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קִטְרֹת עֲצֵי אֱלֹהִים: א וְנִמְעַד מִדְבָּחָא

רש"י

מקטרת

מקטרת

מקטרת

(א) מקטרת קטורת. להעלות עליו קטור עשן סמים:

העמק דבר

והנראה להקדים, דכמו שמצינו ביומא פרק טרף בקלפי (מד,א) דקטורת מכפרת על לשון הרע⁵ שהוא עוון החמור בין אדם לחבירו, כך עיקר תועלת הקטורת להעלות זכרון של מעשה גמילות חסדים⁶, דגמילות חסדים עצמה נמשלה לבשמים כמו שהארכנו בספר בראשית (כז,כז)⁷, ומשום הכי קטורת היא המעלת זכרונה⁸ ביחוד. ויסוד ראייה לזה הוא ביומא ריש פרק טרף בקלפי (לט,ב): אמר רבי יהושע בן קרחה, סח לי זקן אחד, פעם אחת הלכתי לשילה⁹ והרחתי ריח קטורת מבין כותליה. והוא מאמר תמוה, למה הריח בשילה יותר מבירושלים שהקטירו בה יותר משמונה מאות שנה¹⁰, ובשילה לא היה אלא שלש מאות שנה. אלא בשביל שיסוד ירושלים היה בקדושת התורה כדכתיב "כי מציון

וכאשר כן היה גם כן בעוד שהיו במצרים יחיד סגולה ואבות הראשונים. ועיין מה שכתבתי בפרשת ציצית בס"ד בביאור ב' פעמים "אני ה' אלהיכם"²⁵⁶. וכן כאן מדבר בפרשה גם בקדושת אהרן ובניו, וההשגחה עליהם במעלה עליונה²⁵⁷, ומדבר גם בהנהגת כלל ישראל שהיא בדרך הטבע ובהשגחה נסתרת²⁵⁸.

(א) מזבח מקטרת קטורת: כבר דרשו בויקרא רבה (ז,ה) על זה שהיה המזבח 'מקטיר את הקטורת'¹, כח הקדושה היה מועיל הרבה, כמו שנתבאר במזבח החיצון לעיל². והנה הפלא ידוע במפרשים ראשונים, למאי נתאחר מעשה זה המזבח שבהיכל לאחר כל המעשים, והרי מקום פרשה זו היה בפרשת תרומה, ועיין רמב"ן³ וספורנו⁴.

256. ז"ל: ולפי הפשט מכאן לפי דברינו דמיירי בשני אופני עבודת ה'... הנהגה ניסית... נשתנה ההנהגה העליונה להשגיח לפי המעשה בדרך נסתרת... 257. כמרומו ב'ואת אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי' (פסוק מ"ד) עיין שם בדברי רבינו. 258. כמרומו ב'אשר אועד לכם שמה' (פסוק מ"ב) עיין שם בדברי רבינו. 1. "ואש המזבח תוקד בו" (ויקרא ו,ב), אמר ר' פינחס, 'ואש המזבח תוקד עליו' אין כתיב כאן, אלא "תוקד בו" — האש היתה מתוקד בו (מהרז"ו) — שהמזבח היה מבעיר האש ושולט עליו)... אמר ר' שמעון בן לוי, אף מזבח הקטורת כן, שנאמר "ועשית מזבח מקטרת קטרת", 'מתקטר בקטרת' אין כתיב כאן, אלא "מקטר קטרת" — המזבח היה מקטיר את הקטרת. ומפרש עץ יוסף: שהאש היה נאחז במזבח, ועי"ז הוא היה שורף הקטרת ומעלה עשנו. 2. לעיל (כז,ו) ד"ה ועשית בדים למזבח כדי עצי שטים. 3. ז"ל: אבל הטעם להזכירו כאן אחר המשכן וכל כליו והקרבנות, בעבור שאמר בתשלום הכל "ונקדש בכבודי", "ושכנתי בתוך בני ישראל", אמר, כי עוד יתחייב להם שיעשו מזבח מקטרת להקטיר לכבוד ה'... 4. ז"ל: ולא הוזכר זה המזבח עם שאר הכלים בפרשת תרומה, כי לא היתה הכוונה להשכיח האל יתברך בתוכנו כמו שהיה הענין בשאר הכלים... גם לא היה עניינו להוריד מראה כבודו בבית כענין מעשה הקרבנות, אבל היה עניינו לכבד את האל יתברך אחרי בואו לקבל ברצון עבודת עמו בקרבנות הבוקר והערב, ולשחר פניו במנחת קטרת... 5. יבא דבר שבחשאי (אין רשות לאדם להיות נוכח כאשר הכהן מקטיר את הקטרת) ויכפר על מעשה שבחשאי. 6. קטורת של בהמ"ק עיקרו בא להזכיר לפני ה' זכות גמילות חסדים של ישראל (לשון רבינו בבראשית כז,כז). 7. בהרחב דבר. 8. של גמילות חסדים. 9. מאות שנים אחרי שנחרבה. 10. בית ראשון ושני.

שָׁמַיִם תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: אֶמְלֶה אֲרָכּוֹ וְאֶמְלֶה
רָחְבּוֹ רְבֹועַ יְהִי וְאֶמְלֶה קִמְתּוֹ מִמֶּנּוּ
קִרְנָתוֹ: וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גִּגְיוֹ
וְאֶת־קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת־קִרְנָתוֹ וְעָשִׂיתָ

לֶאֱקָטְרָא עֲלוּהִי קְטוֹרֶת
בּוֹסְמִיָּא דְאֶעִי שְׁטִין תַּעֲבִיד
יְתָה: בְּאֶמְלֶה אֲרָכָה וְאֶמְלֶה
פְּתִיָּה מְרַבֵּעַ יְהִי וְתַרְמִין
אֲמִין רִימָה מִנָּה קִרְנֹהִי:
גִּתְחִפִּי יְתָה דְהָב דְכִי יֵת

רש"י

(ג) את גגו. זה היה לו גג, אבל מזנח העולה לא היה לו גג, אלא ממלאים חללו אדמה נכל

העמק דבר

בעוה"ז ומעשרת לבעליה²⁰, כך קטורת
הבאה להזכיר זכותה²¹ מעשרת להמזכיר²².
והנה כמו מצוות שבין אדם לשמים
ומוגבלות ע"פ התורה וחוקותיה בזמן
ובאופן המעשה, כך היה ריצוי דמים שעל
המזבח מוגבל בכל קרבן כמה הזאות
וזריקות ומתנות. וכמו²³ גמילות חסדים אין
לו שיעור וגבול²⁴. כך קטורת אין לה
שיעור כמה להקטיר, וחכמים הם שנתנו
שיעור 'פרס בשחרית ופרס בין הערביים'.
מעתה מבואר הטעם שמוכרל ענין מזבח
הפנימי משארי כלים שבהיכל שהיו
סמוכים לארון — מקור כח התורה,
משא"כ מזבח הפנימי שלא רבו בו חוקי
התורה²⁵, ולא באה לעמוד לפני הפרוכת
והעדות כי אם לחזק ולתמוך בה כח
תורה שבע"פ ע"י גמילות חסדים²⁶, כאשר
יבואר²⁷.

(ב) רבוע יהיה: כבר נתבאר במזבח
החיצון (לעיל כז, א).

ממנו קרנותיו: כבר ביארנו (שם) שראה

תצא תורה וגו' (מיכה ד, ב), משא"כ
בשילה שהיה בשבט יוסף לא היה מעולם
רוב תורה, עד שאפילו הכהנים שבמשכן¹¹
לא היו לומדים הרבה, כמבואר בברכות
(לא, ב) שלא ידעו דשחיטה כשרה בזר¹²,
וכל יסוד קדושת משכן שילה עמד בזכות
גמילות חסדים שרבה בשבט יוסף¹³.
והיינו דאיתא בסנהדרין (קג, ב): מגרב¹⁴
לשילה שלשה מילין, והיה מתערב עשן
של פסל מיכה עם עשן של שילה, ובקשו
מלאכי השרת לדחפו¹⁵, יצאה בת קול אל
תדחו, שיש בהם גמילות חסדים של
הכנסת אורחים¹⁶.

ולכאורה תמוה, וכי בשביל זה נשתוה
פסל מיכה למשכן שילה? אלא בא ללמד
דכיון דעיקר אזכרה¹⁷ שבשילה היה
גמילות חסדים, זה¹⁸ היה גם בפסל מיכה.
הא מיהא למדנו שקטורת מעלת זכרון
ישראל בגמילות חסדים, ומזה הטעם איתא
ביומא (כו, א) דקטורת מעשרת¹⁹, משום
דכמו גמילות חסדים מאכלת פירות

11. אף שאינם משבט יוסף אלא משבט לוי. 12. וזאת אשר חידש שמואל הנער לעלי הכהן שם.
13. הוספה במהדורה החדשה: ועיין מה שכתבנו בהרח"ד בראשית (מח, יט) בפירוש המקרא "ויטש
משכן שילה אהל שכן באדם" (תהילים עח, ט). 14. מקום הימצאו של מיכה ופסלו. 15. את מיכה.
16. ובלשון הגמרא: הניחו לו, שפתו מצויה לעוברי דרכים. 17. יסוד הקדושה. 18. הגמילות חסדים.
19. תנא, מעולם לא שנה אדם בה, מאי טעמא, אמר רבי חנינא, מפני שמעשרת. 20. אלו דברים
שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז... 21. של גמילות חסדים. 22. מעין 'הוא נענה תחילה'. 23. אך
מאידך לגבי מזבח לקטורת המציין בין אדם לחבירו אינו כך, שכמו גמילות חסדים שאין לה
שיעור... 24. 'אלו דברים שאין להם שיעור... וגמילות חסדים'... 25. רק פרס בשחרית ופרס בין
הערביים. 26. ע"י החזקת התלמיד חכם והסרת משא הפרנסה מעליו. 27. פסוק ז'.